

Prof. Błażej Śliwiński „Obrazki gdańskie” cz. 2

BARY MLECZNE W GDAŃSKU, w miarę krótki zarys historii.

Początki barów mlecznych w Trójmieście (mających stanowić swoisty środek zaradczy na braki w zaopatrzeniu w mięso) sięgają początków czerwca 1949 roku. W okresie Zielonych Świątek Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska „Kosakowo” uruchomiła w Gdyni (na Skwerze Kościuszki i przy Stadionie Miejskim) ruchome kioski z napojami mlecznymi (mleko zwykłe, mleko kakaowe, mleko specjalnie dla dzieci, cocktaile mleczno-owocowe, kefir).

Pierwszy stacjonarny bar w Trójmieście (początkowo tylko z miejscami stojącymi) otwarto 18 XII 1949 roku (w dniu urodzin Józefa Stalina i na jego cześć) w Gdyni, przy ul. Świętojańskiej 90, po pewnym wahaniu wycofano się z pomysłu serwowania ziemniaków na rzecz bułek i sera, natomiast wolno było natomiast palić wewnątrz papierosy.

W Sopocie pierwszy bar (z ladą w kształcie spirali) otwarto 26 V 1951 roku przy Placu Wolności (obecnie Plac Konstytucji 3 Maja).

Pierwszy bar mleczny w Gdańsku (z miejscami siedzącymi przy tzw. stole bufetowym) otwarto staraniem Spółdzielczych Zakładów Mlecznych „Kartuzy” 26 I 1950 roku w Oliwie, przy al. Grunwaldzkiej 503, na rogu z ul. Obrońców Poczty Polskiej. Mieścił się w budynku z 1916 roku, początkowo ze sklepem kolonialnym, następnie z restauracją „Zum Artus Hof”, po wojnie z szynkiem zwanym „Bar Zachęta”. Bar mleczny działał tu do 31 VIII 2017. Serwowano w nim początkowo mleko pełne, mleko zsiadłe, mleko kakaowe, kefir, bułki (z serem, twarożkiem), kanapki z chleba żytniego (z serem, twarożkiem), jajko gotowane (w lecie lody). W miesiąc po otwarciu baru pojawiły się żądania klientów o poszerzenie asortymentu o zupy mleczne, pierogi, kluski z serem, omlety, kompoty. Stanowisko decydentów było nieugięte, objaśniano, że bary mleczne służą popularyzacji pica mleka, wystarczy wprowadzenie jako dodatków pieczywa i jajek, już i tak stanowiące urozmaicenie podstawowej działalności, w innym razie bar stałby się zwykłą jadłodajnią

1 V 1950 Spółdzielczy Zakład Mleczarski „Kartuzy” uruchomił bar mleczny przy Grunwaldzkiej 59-61 (róg z ul. Wyspiańskiego), w dawnym lokalu restauracji „Palermo”, zamknięty rychło po 1955 roku.

W grudniu 1950 ustalono godziny otwarcia barów w Trójmieście: od 6.00 do 21.00.

3 XI 1951 uruchomiono bar mleczny naprzeciwko Dworca Głównego w Gdańsku, przy ul. Podwale Grodzkie, w lokalu po Zarządzie Dzielnicowym Związku Młodzieży Polskiej (później Bar Mleczny nr 1). Bar mógł obsłużyć jednocześnie 120 osób, serwowano także potrawy jarskie, konsumpcja odbywała się przy stolikach z marmurowymi blatami i specjalnymi stolikami barowymi.

W styczniu 1952 otwarto bar przy ul. Długiej 33/34, którego oddanie do użytku zapowiadano już wiosną poprzedniego roku (jako baru luksusowego, ze światłami jarzeniowymi), sprawa otwarcia przeciągała z powodu braku dostarczonego przez Biuro Projektów projektu wnętrza i dokumentacji technicznej. Bar ten cieszył się ogromną popularnością, już w początkach 1953 roku zniszczeniu uległy wszystkie stołki, przez kilka miesięcy klienci spożywali posiłki na stojąco.

W 1952 roku uruchomiono bar mleczny w Nowym Porcie (działał do 1972 roku) i bar przy al. Grunwaldzkiej 35.

1 V 1953 otwarto bar na Oruni, przy ul. Jedności Robotniczej 83 (obecnie Trakt Świętego Wojciecha), w 1954 bar przy gdańskiej Hali Targowej.

Asortyment serwowany przez bary mleczne poszerzał się w 1952 wraz z wprowadzeniem dekretu o obowiązkowych dostawach mleka przez gospodarstwa wiejskie. W jadłospisie pojawił się m.in. ryż (z mlekiem lub śmietaną). Od września 1953 wprowadzono obowiązek codziennego wywieszania aktualnych jadłospisów.

15 V 1954 roku ujednolicono w całym kraju recepturę dla 150 dań w barach mlecznych, nakazując sprzedaż wszędzie takiej samej wielkości porcje dań mlecznych i w takiej samej cenie, z możliwością poszerzenia asortymentu o dania regionalne. W okresie jesienno-wiosennym istniała możliwość wprowadzenia do sprzedaży mleka z masłem i miodem jako środek zabezpieczającego przed chorobami.

27 II 1955 Okręgowe Przedsiębiorstwo Detalu i Barów Mlecznych rozstrzygnęło publiczny konkurs na nazwy gdańskich barów:

Bar nr 1 na wprost Dworca Głównego – „Ruczaj” (autor nazwy: Zbigniew Kończak)

Bar nr 2 ul. Długa – „Neptun” (autor: Zbigniew Kończak)

Bar nr 4 Nowy Port – „Pod Masztem” (autor: Józef Rymerowicz)

Bar nr 5 Oliwa – „Biały Zdrój” (autor: Tadeusz Gajda)

Bar nr 6 Wrzeszcz – „Akademicki” (autor: Janusz Wolski)

Bar nr 7 Orunia – „Ludowy” (autor: Kazimiera Bartel)

Bar nr 8 przy Hali targowej – „Zagłoba” (autor: Kazimiera Bartel)

15 VI 1955 na próbę klientów uruchomiono w barze „Ruczaj” abonamenty śniadaniowe (np. 1 dzień: 2 bułki z masłem i marmoladą, biała kawa, 2 dzień: zupa mleczna z makaronem i cukrem, bułka z serem tylżyckim, biała kawa, 3 dzień: jajecznica z 2 jaj, 2 bułki, mleko).

23 I 1956 otwarto nowy bar przy ul. Kołodziejkiej 7/9, „Pod Arkadami”, naprzeciw Wielkiej Zbrojowni. Bar ten, z powodu braku zaplecza, był początkowo raczej pijalnią mleka, w 1958 stał się barem „delikatesowym”, ograniczając swoją działalność do sprzedaży gotowych wyrobów mlecznych, kremów itp.

Przed sezonem 1956 roku wprowadzono do asortymentu barów nowości: zupy owocowe, pierożki z owocami, kompoty, jogurty. Jesienią 1957, kiedy rozpoczęto odchodzenie od odgórnej regulacji cen maksymalnych w zakładach żywniowych, bary mleczne jako jedne z niewielu pozostały przy takim odgórnym regulowaniu.

10 VI 1958 otwarto bar mleczny „Turystyczny” przy ul. Szerokiej 8/10, od połowy 1960 roku działał „Bar Jacek” przy ul. Podmłyńskiej, 28 X 1960 otwarto bar „Nad Motławą” przy Targu Rybnym 6-11, przed 1962 bar „Syrena” i „Jutrzenka” we Wrzeszczu. W wyremontowanym w tym roku barze „Neptun” uruchomiono na piętrze smażalnię placków ziemniaczanych.

W styczniu 1965, w związku z przebudową okolic gdańskiego Dworca Głównego, wyburzono budynek, w którym funkcjonował dotychczas bar „Ruczaj”. Od 30 V 1965 miał on siedzibę w lokalu po dawnej restauracji „Ratuszowa” i sklepie obuwniczym przy ul. Wały Jagiellońskie 34 (160 miejsc na parterze, na górze taras z osobnym wejściem dla wycieczek).

17 II 1968 otwarto bar mleczny „Stokrotka” przy ul. Stryjewskiego na Stogach, w 1970 bar „Zacisze” przy skrzyżowaniu ul. Chrobrego i Kościuszki, w 1971 bar mleczny przy Lumumby (obecnie Jagiellońska 2) na Przymorzu, 2 V 1972 bar mleczny przy ul. Pomorskiej 84 na Żabiance.

W 1969/1970 poszerzono o sąsiedni lokal bar „Turystyczny”, w 1974 bar „Akademicki” we Wrzeszczu powiększył o drugie tyle swoją powierzchnię o sąsiedni sklep warzywniczy i otrzymał tzw. ciąg szwedzki, w Oliwie „Biały Zdrój” powiększył się przez wchłonięcie sąsiedniego sklepu spożywczego.

Od 1 X 1974 w całym kraju z barów radykalnie wykluczono "przemycane" coraz częściej produkty tzw. półmięsne i kurczaki, nakazując pozostawienie tylko produktów bazujących na mleku, mące, jajach i warzywach.

W 1976 roku przystąpiono do tworzenia baru mlecznego na Oruni, w budynku przy ul. Dworcowej 8, wykwaterowano lokatorów, planowano oddać go w 1979, termin przesuwano. W 1976 roku otwarto bar „Perełka” w Brzeźnie przy ul. Gałczyńskiego 2.

1 VI 1977 we Wrzeszczu przy skrzyżowaniu al. Grunwaldzkiej 135 i ul. Lendziona otwarto bar „Żuławski” z ciągiem szwedzkim, z miejscem na 100 osób i 24 na tarasie. Mieścił się w budynku „Hydrobudowy”, wyburzonym w 2018 roku (ostatnich klientów bar obsłużył 29 VI 2018).

Po przemianach ustrojowych bary mleczne szybko sprywatyzowano (jako pierwszy 22 X 1990 bar „Akademicki” we Wrzeszczu, al. Grunwaldzka 35), utraciły one swój poprzedni „mleczny” charakter głównie poprzez dodanie potraw mięsnych.

Niewątpliwie w tekście „zgubiłem” kilka barów, może ktoś uzupełni? Przy czym im bliżej roku 1990 tym trudniej ocenić czy to jeszcze bar mleczny czy już inny typ działalności.

1 Budynek "Hydrobudowy" tuż przed wyburzeniem, "Bar Żuławski" (z prawej) już zamknięty.

2 "Bar Biały Zdrój", już po nim